

Darwin van A tot Z

Darwinmania kun je niet samenvatten in één handzaam boek. Paul van Helvert doet desondanks een dappere poging in *Darwin. A Companion*.



Tekst Roelof Kleis

Darwin is dood. Op 19 april aanstaande al 129 jaar. Maar de Darwinindustrie dendert door. 'Je hoeft maar een boek te publiceren met Darwin in de titel en het wordt uitgegeven en verkocht', zegt Van Helvert. 'Er is gewoon heel veel belangstelling voor Darwin.' Van Helvert, octrooideskundige bij WUR, beseft dat hij er nu ook vrolijk aan meedoet. Samen met wetenschapshistoricus en Darwin-kenner John van Wyhe (National University of Singapore) schreef hij een 466 pagina's tellende Darwingids. Zeg maar gerust een encyclopedie. Praten over het boek kan niet zonder het eerst te hebben over Van Helverts Darwinmanie. Al was het maar omdat het gesprek plaatsvindt voor zijn indrukwekkende boekenkast met Darwins. Een wand met vele honderden bruine en groene banden. Talloze drukken van Darwins boeken, uitgegeven in Engeland en daarbuiten tijdens diens leven. Een verzameling die begon op advies van een collega.

Je verzamelt dankzij een collega?

'Ja. Dick Peters, een van mijn begeleiders uit mijn studententijd, kwam op een dag op mijn kantoor. Jij hebt het te druk, zei hij, je hebt een hobby nodig. En hij gooide een catalogus op mijn bureau van een Darwinveiling in Londen. Dat was in 1992.'

En, iets gekocht?

'Een derde druk van *The Origin*. Ik had eigenlijk op een tweede druk willen bieden, maar dat begon bij 2000 pond en dat vond ik te veel. Eerste drukken zijn tegenwoordig helemaal niet meer voor gewone stervelingen weggelegd. Er werd daar een hele mooie aangeboden, die werd geschat op 12.000-15.000 pond. Er werd ingezet op 9.500 pond, maar niemand bood. Ik heb later nog eens nagevraagd wat er met dat exemplaar is gebeurd. Het werd vrij kort na de veiling in Amerika voor 30.000 dollar verkocht. Nu is-ie vier ton waard. Het is een dure hobby.'

Je hebt veel, maar nog niet alles. Wat staat er nog op het financieel haalbare lijstje?

'De eerste druk van *The Descent of Man*. Die moet ik hebben. Zonder dat boek heeft mijn verzameling een manco. De eerste druk dus, de meeste volgende drukken heb ik al. Hij komt vrij vaak op de markt, maar er is nog nooit een exemplaar geweest dat ik acceptabel vond, op een moment dat ik het geld ervoor had om het te kopen. Dat is namelijk ook een criterium dat ik hanteer. Het moeten, zoals dat in het Engels heet, *fine copies* zijn. Niet gerepareerd of opnieuw inge-

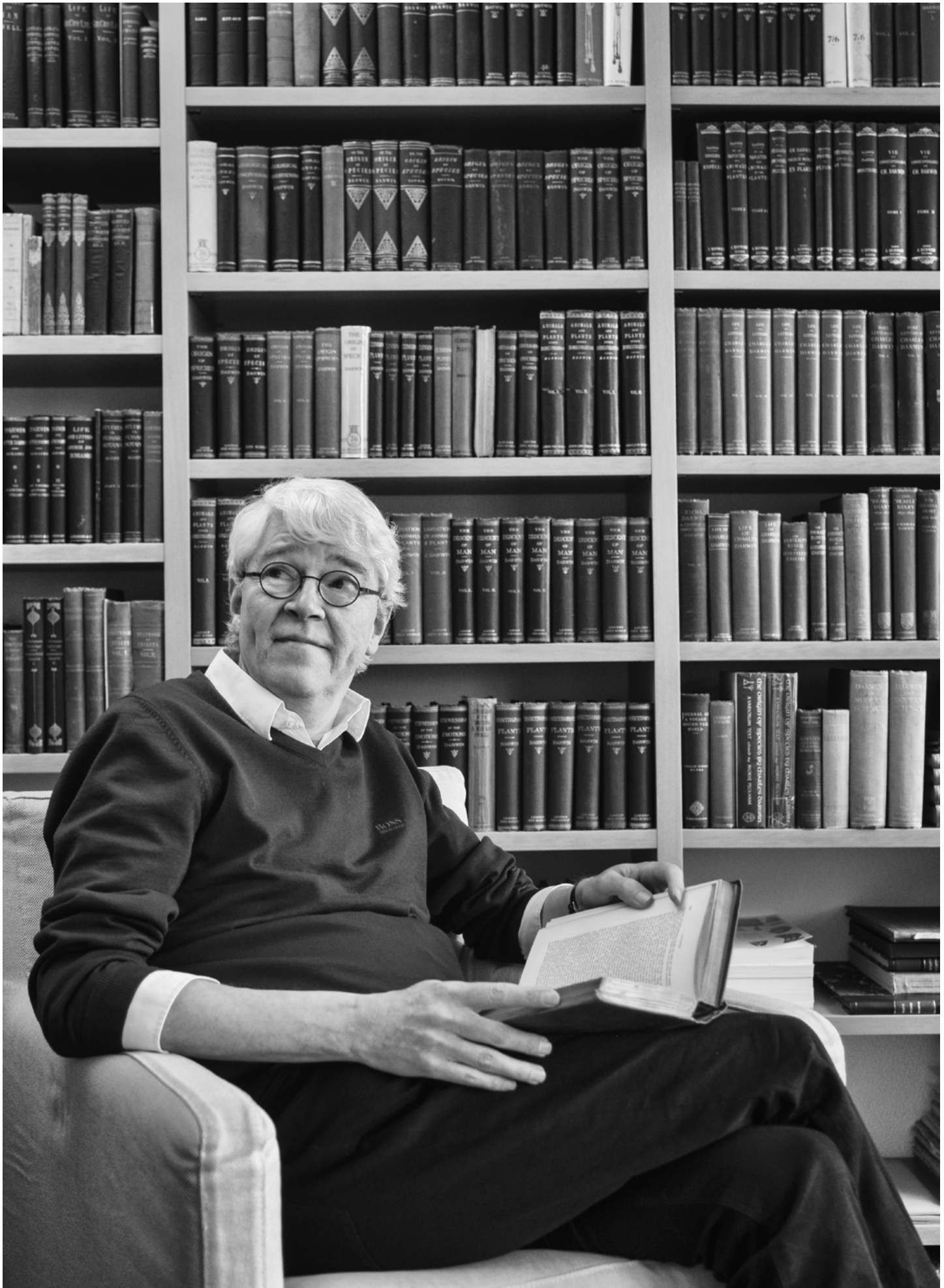
bonden. Daar begin ik niet aan. Dat is niet origineel en mooi genoeg.'

Darwinverzamelaars zijn er veel. Paul van Helvert mag zich in ons land gerust de grootste noemen. Naast verzamelaar is hij ook een groot kenner van het werk van Darwin. Van Helverts collectie boeken over Darwin is minstens zo groot als die van Darwin. En daar is nu dus een eigen werk aan toegevoegd, *Darwin. A Companion*. Het boek borduurt voort op *Charles Darwin. A Companion* uit 1978 van R.B Freeman.

Waar is de Charles in de eerdere versie gebleven?

'Die hebben we weggelaten. Om duidelijk te maken dat het om een ander boek gaat. Het is geen tweede druk, maar echt een nieuwe versie. Het boek bouwt voort op het eerste, maar is veel uitgebreider.'





'De vraag die nooit goed is beantwoord, is hoe Darwin tot zijn evolutietheorie kwam. Wat heeft hem ertoe gebracht?' Foto Guy Ackermans

Het eerste telde 100.000 woorden, dit 235.000 woorden. Er staan tal van nieuwe onderwerpen in.'

Moest dit boek er komen?

'Ja. Er is vraag naar. In de druk uit 1978 staan veel goede dingen, maar ook heel veel fouten. Het moest er een keer van komen. Freeman zelf speelde al met die gedachte, maar hij overleed in 1985.'

Waarom jij?

'Het kwam op mijn weg. Ik ontmoette John van Wyhe in 2009 in Cambridge. Hij beheert de website Darwin Online en had daar twee jaar eerder het boek van Freeman op gezet. Ik zei: weet je wel dat er heel veel fouten in dat boek staan? Hij antwoordde: dan wordt het tijd dat jij dat gaat corrigeren. Eerlijk gezegd speelde dat al een tijdje in mijn hoofd, maar ik zag er tegenop om het te doen. Ik wist dat het heel veel werk was. Je moet er ook maar net zin in hebben om een boek van A tot Z nauwgezet te corrigeren. Het is overigens wel iets dat bij mij past: controleren, feitjes corrigeren, verzamelen, completeren. Dat is ook onze rolverdeling geweest. Van Wyhe heeft de hele iconografie gedaan, het overzicht van alle bekende afbeeldingen van Darwin die tijdens zijn leven zijn gemaakt. Ik heb de rest van het boek gedaan.'

Het boek bevat onder meer opsommingen van alle 350 bezoekers (eenlingen, stellen, groepen) die bij Darwin over de vloer zijn geweest, van de 38 theorieën over zijn ziektebeeld, een inventaris van de 130 monumenten die er in de wereld aan Darwin zijn gewijd, van postzegels met zijn beeltenis. Je kunt het zo gek niet opnoemen of het staat erin.

Wie wil dit allemaal weten?

'Er zijn Darwingekken genoeg op deze wereld. Het is niet eens zozeer een kwestie van willen weten, maar van de informatie willen hebben. Dat is een verschil. Het gaat om de toegang tot informatie. Ik kan me best voorstellen dat iemand

'Jij hebt het te druk, zei hij, je hebt een hobby nodig'

'Het is een nuttig en waardevol boek, maar het is geen wetenschappelijk werk'

echt niet geïnteresseerd is in hoe vaak de buurman van Charles Darwin bij hem thuis is geweest. Maar er zijn mensen die dat willen weten.'

Bij de opsomming van straatnamen mis ik de Darwinstraat in Ede.

'Een opsomming van alle Darwin-straten vergt een boek op zichzelf. Af en toe geven we alleen maar een indruk. Er zit subjectiviteit in die keuzes. Het boek moet natuurlijk ook betaalbaar blijven. Een volledige encyclopedie over Darwin is niet te doen. Maar bijvoorbeeld de lijst met alle planten die naar Darwin zijn vernoemd, hebben we wel compleet proberen te krijgen. Ook al zijn het er op dit moment al meer dan 700.'

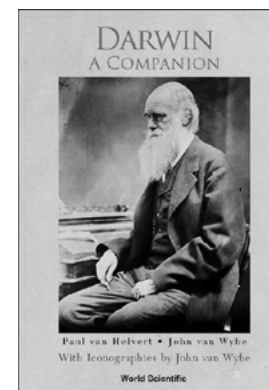
Stel dat tijdreizen bestond, welke dag uit het leven van Darwin zou je dan willen meemaken?

'18 juni 1858. Op die dag ontving hij de brief van Wallace, met daarin diens artikel over natuurlijke selectie. Die dag kwam Darwin erachter dat hij eigenlijk te laat was. Hij was toen al begonnen aan zijn grote boek *The Origin*. Wallace was op dat moment in Indonesië op Celebes. Hij verstuurde die brief op 9 maart. Die brief is zoekgeraakt. Een paar jaar geleden ontstond de controverse over de datum waarop Darwin die brief ontving. Had hij 'm misschien toch eerder ontvangen en had hij stiekem wat dingen van Wallace overgenomen? Het is inmiddels

afdoende bewezen dat dat niet waar is. Maar het zou toch leuk zijn als ik even terug kon om de postbode te spreken. Even controleren of het echt 18 juni was.'

Is dit boek jouw levenswerk?

'Nee. Dit is iets wat moest gebeuren. Het is een leuk boek, er staat heel veel informatie in, het is nuttig en waardevol, maar het is geen wetenschappelijk werk. De vraag die nooit goed is beantwoord, is hoe Darwin tot zijn evolutietheorie kwam. Wat heeft hem ertoe gebracht? Er zijn een paar onderbouwde theorieën, maar die vind ik geen van alle bevredigend. Dat is iets waar ik al dertig jaar over nadenk. Dat is het boek dat ik zou willen schrijven. Maar of ik het ooit ga doen? Ik weet het niet.' ■



Darwin: A Companion.

Auteurs Paul van Helvert en John van Wyhe.
Uitgeverij World Scientific